

24:8 כ"א

25.11.13

פרח השבוע

א.ש. ברק

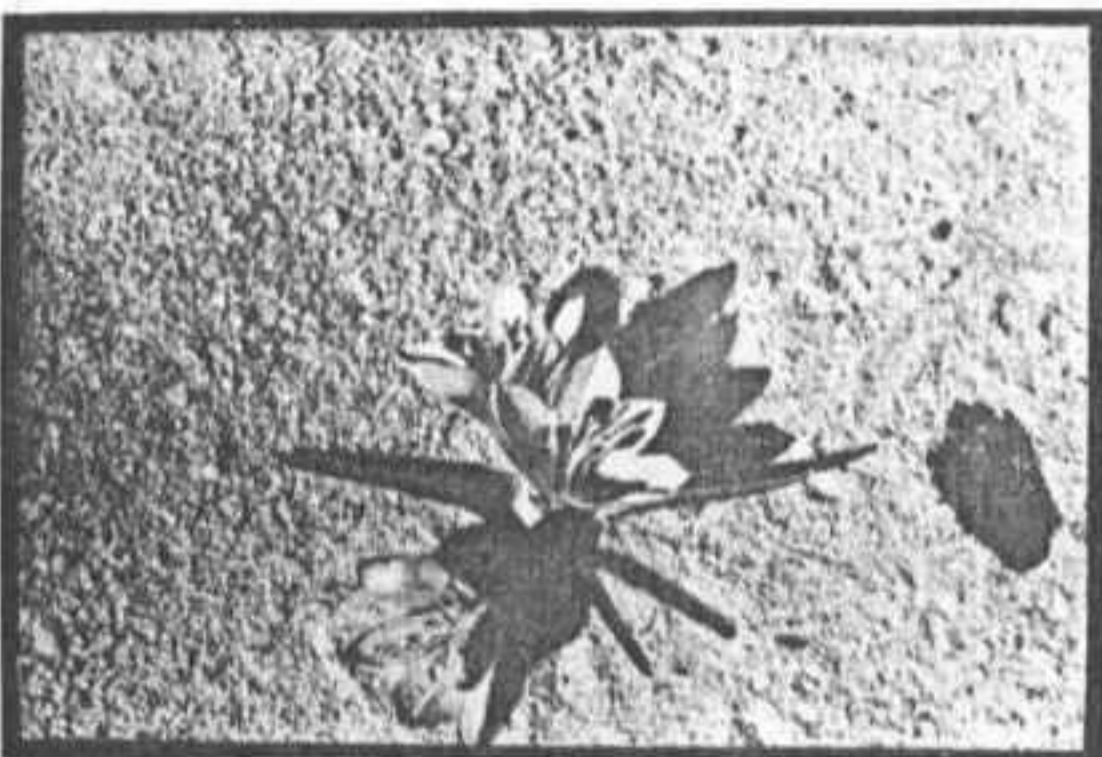
בני היורה

היורה כבר ירד בחלקים רבים של הארץ ועתה מתעוררים לפעילות נמרצת צמחים רבים שהמתינו לכואו. ברור שכל צמחי הארץ תלויים בגשמים אך יש כאלה שעיקר פעילותם מתחילה עם ה"אות" של היורה ואחרים שאינם תלויים בו. על הקבוצה השניה נמנים עצים ושיחים ששרשיהם מעמיקים ודוגמה טובה להם הם השיטים שבצמק הערבה. הללו מנצלים מי קרקע עמוקים והם פורחים בקיץ שהוא גם עונת הפריחה במזרח אפריקה — ארץ מוצאם למרות שבישראל עונת הפריחה העיקרית היא האביב. גם עצי החורש שלנו אינם מגיבים ישירות לרדת היורה וכבוא עונתם נדבר בהם.

קבוצה גדולה של צמחים מתאפינת על ידי בצלים ופקעות האוגרים מזון ופריחתם מתחילה זמן קצר לאחר היורה. קבוצה חשובה לא פחות היא של צמחי החורף והאביב החד-שנתיים שהגשם מנביט אותם ומאפשר למחזור חיים חדש להתחיל. בשתי הקבוצות הלו נדון בשבועיים הקרובים. צמח אופייני לקבוצת צמחי הבצל והפקעת הוא בן-חצב סתונית. הוא גדל בחלק הגשום של הארץ (כמות משקעים שנתית ממוצעת העולה על 350 מ"מ) בעיקר בשטחים סלעיים. פרחיו הסגולים אינם בולטים לעינינו בגלל מימדיהם הקטנים. תפרחות בן-החצב הראשונות הופיעו כבר כחודש לפני היורה, הואבכו ברובן על ידי חרקים וכבוא היורה פיזרו הרוחות את זרעיו. שבוע עד שבועיים לאחר היורה בוקעת מהכצל שבארמה תפרחת שניה. כך משיג הצמח מעין ביטוח להצלחת חלק מיבול זרעיו בכל שנה. כדי לפרוח כך לפני היורה ומיד לאחריו היה על קרקע הצמיחה (חלקו של הצמח המצמיח עלים, גבעולים ורפחים) החבוי בלבו של הבצל לעבור שנויים מסויימים במהלך הקיץ. בעוד שבחורף ובאביב שעבר יצר קרקע הצמיחה שבבצל עלים חדשים, במהלך הקיץ השתנתה צורתו והוא הפך לשתי תפרחות זעירות שציפו כל אחת לאות המעורר אותה להתארכות ולגדילה. את הראשונה עוררו, כמשוער, שעות היום המתקצרות והלילות המתארכים והשניה עלתה בעיקבות היורה.

גם סתונית היורה (היתה קרויה בעבר כ"יורה) פורחת בין סלעים זמן קצר לאחר היורה. עליה הצרים יוצאים ביקר עם הפרחים לאחר שחיכו מתחת לפני האדמה בתוך הגבעול הקצר הצמוד לפקעת האם במהלך הקיץ. בנגב הצפוני, שבועות ספורים לאחר גשם המרטיב את אדמת הלס עד לעומק של 15 ס"מ פורחת סתונית הנגב. מין זה נעזר בעומקה הגדול של הפקעת ככמעין שעון גשם — באין הרטבה של הפקעת הצמח אינו מלבלב. סתונית הנגב מתאפינת על ידי שלשה עלים ירוקים רחבים המלווים את הפרחים הגדולים.

היפים מבין בני היורה, הפורחים שבועיים עד שלשה לאחריו הם פרחי הכרכום החורפי. פרחיו הלבנים בולטים כנרות צחורים על רקע הקרקע הרטובה והכהה. בין סלעי הגיר שביהודה, שומרון, הכרמל והגליל בוקעים ראשוני הנרקיסים. הללו מלווים שני עלים ירוקים ובפריחתם הם פותחים לנו עונה של כארבעה חודשים בהם אפשר ליהנות בבתי גידול שונים מפרחיו הריחניים של הנרקיס. הבוחן היטב את מפת שמורות הטבע של ישראל יוכל למצוא בקרבת דימונה ובין שדה בוקר למשאבי שדה שמורות של נרקיס מצוי — לא, אין זו טעות, יש שם נרקיסים ואלו פורחים החל משבועיים — שלושה לאחר הגשם החזק הראשון. כדי לדעת מתי ירד גשם זה צריך לשאול את מי שגר בסביבה או לתכנן טיול בדצמבר — אז לרוב כבר פורחים נרקיסים במדבר.

סתונית הנגב פורחת לאחר גשם יעיל.

פריחת הנרקיס

